

*Misszió, szentség, megtelepedés.
A 800 éves magyar Domonkos-rendtartomány a középkorban*

DEÁK VIKTÓRIA HEDVIG*

PRAEDICATOR GRATIAE.
FORRÁSOK SZENT DOMONKOS ÉLETÉRŐL

Kulcsszavak: *Szent Domonkos; Szent Domonkos élete; domonkos narratív források*

BEVEZETÉS

Szent Domonkos halálának nyolcszáz éves évfordulóját a pandémia miatt csak erősen leegyszerűsített formában tudta megünnepelni az általa alapított rend, az *Ordo Praedicatorum* és az egyetemes egyház. Szent Domonkos, a Prédikátorok Rendjének alapítója 1221. augusztus 6-án halt meg Bolognában. Ugyanebben az évben tartotta a rend második általános káptalanját, amely elhatározta az első tartományok, közöttük a *Provincia Hungariae* megalapítását. Így a 2021. év kettős évforduló volt, amikor nemcsak a rendalapító halálára, hanem a domonkos rend magyarországi jelenlétének nyolcszáz éves évfordulójára is emlékezhettünk.

E kettős jubileum adta az apropót ahhoz, hogy röviden áttekintsük Szent Domonkos életének forrásait. Ehhez további motivációval egy olyan rendkívüli kiadvány szolgált, amely 2019-ben jelent meg Nicole Bériou és Bernard Hodel szerkesztésében és fordításában: *Saint Dominique, de l'ordre des frères prêcheurs. Témoignages écrits fin XIIe–XIVe siècle*. Ez a könyv a Domonkosról szóló, 13–14. századi dokumentumok teljességre törekvő gyűjteménye, francia fordításban, 1790 oldalon.¹ A könyv

* DEÁK Viktória Hedvig (1972), STD, PhD, teológus, egyháztörténész, a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola tanára, hedvig.deak@domonkosnoverek.hu

1 *Saint Dominique, de l'ordre des frères prêcheurs. Témoignages écrits fin XIIe – XIVe siècle*. Textes traduits, annotés et présentés par Nicole BÉRIOU–Bernard HODEL. Cerf, Paris, 2019 (a továbbiakban SD). Időközben megjelent a könyv olasz változata is: *Domenico di Caleruega alle origini dell'Ordine dei Predicatori. Le fonti del secolo XIII*. A cura di Gianni FESTA–Agostino PARAVICINI BAGLIANI–Francesco SANTI. SISMEL, Edizioni del Galluzzo, Firenze, 2021.

terve 2009-ben fogalmazódott meg, s a rend alapításának 800. jubileumi évére tervezték a megjelentetését (1216), de, amint a hasonló volumenű munkák esetében történni szokott, ez a dátum nem járt sikerrel. A terjedelmi korlátok miatt sem kerülhetett sor kétnyelvű kiadásra, a szerkesztő-fordítók viszont közreadták a kötet latin eredeti szövegekből álló megfelelőjét is, amely online elérhető.²

Bár Szent Domonkos életének főbb eseményei, különösen 1216-tól, jól dokumentáltak, mégsem áll rendelkezésünkre olyan kortárs forrás, amely életútját annak folyamatosságában mutatná be.³ 1170 körül született Caleruegában, Kasztíliaiban, azonban születésének pontos dátuma nem ismert, az évre is csak következtethetünk. Ifjúkoráról, palenciai tanulmányairól szinte nincs forrás. Az első biztos adatunk életéről az, hogy 1201-ben alprior volt Osmában. 1203-ban elhagyta Osmát, hogy püspökét, Diegót Észak-Európába kísérje diplomáciai küldetésben. 1206-ban, hazafelé tartva, Montpellier-nél találkozott a pápa legátusaival, és innen más irányt vett Domonkos élete. Sok éven keresztül Dél-Franciaországban tartózkodott, ahol részt vett az 1206-tól kezdődő pápai prédikációs misszióban az albigenes eretnokség ellen. 1206-ban Diegóval megalapították a prouille-i kolostort a katar eretnokségből megtérített nők számára, mely létesítmény a későbbi prédikátor rend női ágának lett az első kolostora.

Domonkos a Languedocban maradt tehát, és részt vett a különböző prédikációs küldetésekben. De olyan időszak is volt életében, amikor egyedül maradt. 1215-ben Fulco toulouse-i püspök egyházmegyei prédikátornak nevezte ki Toulouse-ban, és társak gyűltek köré. A következő fordulópontra 1217, amikor szétszórta Párizsba és Bolognába a Toulouse-ban köré gyűlt testvéreket, ő maga pedig 1216 decemberében Rómába ment. 1217 és 1221 között az egyházmegyei prédikátorok kis csapata nemzetközi renddé vált. Ez Domonkos életének a legjobban dokumentált időszaka, ugyanis püspöki és pápai oklevelekből követhetjük nyomon tevékenységét. Domonkos ekkor Rómában és Észak-Itáliában tevékenykedett, kolostort alapított, szervezte rendjét, női monostort reformált meg, prédikált. Ezekről az éveiről számolnak be a szentté avatási pere bolognai szakaszának tanúvallomásai, illetve a bolognai Szent Ágnes-kolostor nővéreinek emlékei.⁴

2 A Cerf Kiadó honlapján, a francia kötetnél tölthető le. <https://www.editionsducerf.fr/librairie/livre/18834/saint-dominique-de-l-ordre-des-freres-precheurs-temoignages-ecrits>. (Utolsó megtekintés: 2023. 02. 07.) A francia kötetből ihletet merítve, készül e műnek rövidített magyar változata is, természetesen meg sem közelítve a francia kötet ambícióit.

3 A rövid összefoglalót lásd az SD bevezetésében: 13–14, 25–30.

4 Cecília nővér, a római San Sisto-kolostor egyik apácája, aki később a bolognai Szent Ágnes-kolostorban élt, írta le Domonkosról emlékeit az 1218–1221-es évekre vonatkozóan. SD. 507–537. Tőle származik Szent Domonkos külsejének egyetlen leírása is. *Miracula S. Dominici a sorore Cecilia recitata et a sorore Angelica in scriptis redacta* = Simon TUGWELL:

Annál is inkább aktuális ezen alapvető, a Domonkos tevékenységéhez és kultuszához kapcsolódó összes dokumentumot egybefogó domonkos rendtörténeti mű bemutatása és méltatása, mert magyarul eléggé szűkre szabott a Szent Domonkosról rendelkezésre álló irodalom. Az első teljes életrajz róla magyar nyelven Dunarich Károly domonkos szerzetes tollából jelent meg, idestova száz éve.⁵ Hosszú szünet után, Reményi Judit fordításában látott napvilágot Vladimir Koudelkának, cseh domonkos rendtörténésznek *Domonkos. Isten igéjének hirdetése* című könyve, amely egy rövid életrajzi összefoglaló után, tematikus antológiaként csoportosítja a legfontosabb forrásszövegeket.⁶ Guy Bedouelle domonkos egyháztörténész, a fribourg-i katólikus egyetem tanárának kiváló Domonkos-életrajza is megjelent magyarul,⁷ sajnos azonban a fordítás sok kívánnivalót hagy maga után. A Szent Domonkosról szóló források közül teljes terjedelemben egyedül a *Libellus* jelent meg.⁸

A fentiek okán ebben az írásban – a jelzett hiányt kicsit pótolva – be szeretném mutatni az említett francia kötetet, közben pedig ismertetem a Domonkosról szóló legfontosabb forrásokat, végül röviden illusztrálom a történeti Szent Domonkos megközelítésének nehézségeit, történelem és hagiográfia találkozását.

A DOMONKOS RENDTÖRTÉNETÍRÁS ELŐZMÉNYEI

A szóban forgó francia kötetnek vannak természetesen előzményei a modern korból, amikor a rend nem pusztán hagiográfiai céllal, hanem a modern történeti tudatossággal jegyében tekintett saját múltjára, és adta ki annak forrásait.⁹ Már az 1600. évi káptalan elhatározta, hogy minden provincia küldjön anyagot abból a célból, hogy a rend történetét megírják. Az elkészült anyagot három testvérre bízta (Thomas Malvenda, Abraham Bzovius és Jean de Réchac). Szerény lett az eredmény, csak az utóbbinak készült el egy Domonkos-életrajza, 1647-ben.

Scripta quaedam minora de S. Dominico. Archivum Fratrum Praedicatorum (a továbbiakban AFP) LXXXIII(2013). 64–105.

5 DUNARICH Károly: *Szent Domonkos élete*. Szent István Társulat, Bp., 1924.

6 VLADIMIR KOUDELKA: *Domonkos. Isten igéjének hirdetése*. Szent Domonkos Rend, Lakitelek, 1992.

7 GUY BEDOUELLE: *Szent Domonkos. Az ige kegyelme*. Kairosz, Bp., 2011.

8 SZÁSZORSZÁGI BOLDOG Jordán: *Könyvecske a Prédikátorok Rendjének kezdeteiről*. Magyarországi Domonkos rendtartomány, Lakitelek, 1995. Új kiadása: SZÁSZORSZÁGI BOLDOG Jordán: *Könyvecske a Prédikátorok Rendjének kezdeteiről*. Ford. DEÁK Hedvig = *Domonkos alappillérek. Válogatott írások*. Szerk. SZABÓ Ráhel. Budakeszi, 2018 (a továbbiakban JORDÁN: *Könyvecske*). 13–52.

9 SD. 18–19.

Annál nagyobb a jelentősége Jacques Quétif és Jacques Échard 1719–1721 között kiadott első forrásgyűjteményének, a *Scriptores Ordinis Praedicatorum*nak. Ebben, a legkorábbi dokumentumok közül, szerepelt már többek között Jordán Libellusa és Orvietói Konstantin Domonkos-legendája is. További fontos momentum volt az *Acta Sanctorum* augusztusi első kötetének a Domonkosra vonatkozó része, ahol a bollandisták újabb szövegeket gyűjtöttek egybe, így például Theodericus de Apolda Domonkos-legendáját.

A 19. század végétől újabb lendületet kapott a források kiadása: 1893-ban kezdte publikálni Pie Mothon az *Analecta Sacri Ordinis Praedicatorum*ot, amelyben történeti anyag is helyet kapott. Ezt a történeti forrásközlés funkciót 1931-től az *Archivum Fratrum Praedicatorum* periodika helyettesíti. Szintén a 19. század végétől, 1896-tól jelenik meg a *Monumenta Ordinis Fratrum Praedicatorum Historica*, egy olyan sorozat, amelyet kezdetől fogva kifejezetten a rendtörténetnek szenteltek, benne a Szent Domonkos életére vonatkozó forrásokkal.¹⁰ Utolsó kötete az 1966-ban Vladimír Koudelka által kiadott *Monumenta diplomatica S.P.N. Dominici* volt, majd csend következett. Újabb 30 év múlva, egy angol domonkos tudósnek, történésznek, egyben kiváló filológusnak, Simon Tugwellnek köszönhető, hogy a sorozat újraindult. Tugwell projektje rendkívül ambíciózus, lényegében a Szent Domonkosra vonatkozó teljes forrásanyag újrakiadása, új kritikai kiadásokban, vagyis egy teljes *Corpus hagiographicum sancti Dominici*. Ebből 1997-től kezdve sor került több kötet publikálására,¹¹ később pedig, 2008-ban Humbertus legendája, 2015-ben Petrus Ferrandi legendája jelent meg új kritikai kiadásban.¹² A szóban forgó francia gyűjtemény nagyban épít Simon Tugwell erudíciójára: szinte minden forrásnál a Tugwell által előkészített latin szöveget használta fel, akkor is, ha az még nem jelent meg nyomtatásban. Simon Tugwell kutatásai nem csak a kiadásra szorítkoztak, hanem lényegében újraírta Szent Domonkos élettörténetét is, mely tanulmányai az *Archivumban* jelentek meg *Notes on the Life of Saint Dominic* szerény címmel.¹³

10 *Monumenta historica sancti patris nostri Dominici*. Ed. Angelus WALZ. Institutum Historicum Fratrum Praedicatorum, Romae, 1935 (*Monumenta Ordinis Praedicatorum Historica* [a továbbiakban MOPH] 16 – a továbbiakban *Monumenta historica*).

11 *Miracula sancti Dominici mandato magistri Berengarii collecta. Petri Calo legendae sancti Dominici*. Ed. Simon TUGWELL. Institutum Historicum Ordinis Fratrum Praedicatorum, Romae, 1997 (MOPH 26); *Scripta de sancto Dominico*. Ed. S. TUGWELL. Institutum Historicum Ordinis Fratrum Praedicatorum, Romae, 1998 (MOPH 27).

12 *Petri Ferrandi Legenda Sancti Dominici*. Ed. Simon TUGWELL. Angelicum University Press, Romae, 2015 (MOPH 32 – a továbbiakban *Petri Ferrandi Legenda*); *Humberti de Romanis Legendae Sancti Dominici*. Ed. Simon TUGWELL. Angelicum University Press, Romae, 2008 (MOPH 30 – a továbbiakban *Humberti de Romanis Legendae*).

13 Simon TUGWELL: *Notes on the Life of Saint Dominic*. AFP LXV(1995). 5–169; LXVI(1996). 6–200; LXVII(1997). 28–59; LXVIII(1998). 5–116 (a továbbiakban TUGWELL: *Notes*, 1998); LXXIII(2003). 5–141.

A FRANCIA KÖTET SZERKEZETE, TARTALMA

A szóban forgó francia kötet mindkét szerkesztője neves tudós: Nicole Bériou a középkori prédikációs irodalom szakértője, Bernard Hodel a fribourg-i egyetem egyháztörténet tanszékének professzora (mint ilyen, olyan híres domonkos történészek utóda, mint Pierre Mandonnet, Marie-Humbert Vicaire vagy Guy Bedouelle), szakterülete a domonkos rendtörténet. Az általuk szerkesztett kötet magyar címe *Szent Domonkos, a prédikátorok rendjéből. Írott források* lehetne, alternatív címként pedig a következőt adhatnánk: „*Minden Szent Domonkosról*”. Metodológiai szempontból előzményének tekinthető a Jacques Dalarun által szerkesztett, hasonló célzatú mű Szent Ferencről, amely két kötetben jelent meg 2010-ben, s szintén az összes fellelhető forrást kívánta összegyűjteni és franciául elérhetővé tenni.¹⁴

A Szent Ferencsel való összehasonlítás más szempontból is érdekes lehet: ha arra a kérdésre keressük ugyanis a választ, miben térnek el a Bériou és Hodel által összegyűjtött és bemutatott források a más rendalapítókról szólóktól, akkor elsősorban nyilvánvalóan abban, hogy rendkívül kevés az olyan közöttük, amely Domonkos belső világáról szólna, vagy tőle magától származna. Szent Ferencsel ellentétben ugyanis, akitől jelentős mennyiségű saját írás maradt fenn, Domonkostól, aki egész életében tanított és prédikált, szinte semmi. Bár tanult ember volt, de ő maga nem írt, vagy ha írt is, ezeket az írásokat rendtársai veszni hagyták. Andalói Diánával, a bolognai Szent Ágnes-apácakolostor alapítójával folytatott levelezése sem maradt fenn. Így nem állnak rendelkezésre tőle olyan írások, amelyek betekintést engedhetnének belső világába, motivációiba.

Bősegebbek a narratív források, különösen azok, amelyek szentségét tanúsítják: a szentté avatási per dokumentumai (a pápai bullák és a tanúkihallgatások vallomásai) és a négy legenda a 13. századból, amelyek a kanonizáció nyomán keletkeztek; de ott vannak a különböző krónikák, a pápai kancellária oklevelei vagy a legrégebbi konstitúciók. És még így is maradnak hiányok Domonkos életét illetően. 1206–1217-re tehető az első időszak, amikor Domonkos nyilvános tevékenységbe kezdett, de ezen belül is például az 1208–1211 közötti időszakról nincsenek forrásaink. Ekkor valószínűleg visszatérhetett szülőföldjére. Meglepő az is, hogy a legendák szinte semmit sem írnak az 1219–1221-es évekről, amikor Domonkos Itáliában tartózkodott. Beszámolnak utolsó betegségéről és haláláról, de például nem ejtenek szót a Santa Sabina-konvent alapításáról vagy a San Sisto-monostor reformjáról.

A forrásoknak ezt a helyzetét tükrözi Bériou és Hodel könyve. A mű merítése jóval tágasabb, mint bármely másik korábbi gyűjteményé. Ha az újdonságaira koncentrálunk, meg kell említenünk, hogy milyen részletességgel kívánja bemutatni Do-

14 *François d'Assise. Écrits, vies, témoignages.* 1–2. Ed. Jacques DALARUN. Cerf – Éditions Franciscaines, Paris, 2010.

monkos dél-franciaországi tartózkodását, melyről igen keveset tudunk, és milyen nagy figyelmet szán Domonkos és az apácák viszonyának a bemutatására. A források körét is tágan értelmezi a kötet, kitüntetett figyelmet fordítva a szóbeli hagyományra, ezért szerepelnek benne a liturgikus források, de a Domonkosról szóló prédikációk is.

A könyv első, legrövidebb egysége tartalmazza mindazt, ami magától Domonkos-tól fennmaradt. Ez meglepően csekély: három, jórészt formális levélről van szó, ebből kettő egy-egy eretnek egyházzal való kiengesztelésének dokumentuma, a harmadik pedig egy levél a madridi apácákhoz. Már ebből is látszik, hogy nincs könnyű dolga annak, aki Szent Domonkos belső világába, modern szóval lelkeségébe szeretne betekintést nyerni.

A következő, több részből álló nagy egység a prédikátorok rendje érlelődéséről, születéséről és fejlődéséről szól, vagyis Domonkos nyilvános működéséről. Ahogyan a kötet címe is jelzi (*Domonkos, a Prédikátorok Rendjéből*), Domonkos elválaszthatatlan az általa alapított rendtől. Ez az a rész, amely ha Domonkos belső életébe nem is, de tevékenységébe alapos betekintést nyújt. Itt bőséges anyagot sorakoztat fel kortárs történetészekről (Pierre des Vaux-de-Cernay: *Historia Albigensis*) vagy későbbi szerzőktől, akik azt az időszakot világítják meg, amikor Domonkos Languedocban működött. A toulouse-i püspök, valamint III. Ince és III. Honóriusz pápák kancelláriái által kibocsátott oklevelek a rend keletkezésének fontos háttére. Idetartozik még a rend legrégebbi konstitúciója is.

A testvérek szétszórásáról szóló dokumentumokat gyűjti egybe a következő rész: ekkor vált a prédikátorok rendje egyetemessé. Domonkos és az apácák kapcsolatának is külön fejezetet szentel a könyv, ez tartalmazza a Domonkos által megreformált római San Sisto-monostor szabályait, és azokat a csodás történeteket is a rendalapítóról, amelyeket Cecília nővér mesélt el.

A harmadik, legterjedelmesebb egység Szent Domonkos emlékééről szól. Itt a szentté avatási folyamat 1233-as kezdete a cezúra. Nem meglepő, hogy a könyv kétharmadát Domonkos, a szent portréjához tartozó művek teszik ki. Először a szentté avatás dokumentumait gyűjti össze a kötet, utána pedig a szorosan vett hagiografikus műveket, az első három legendát, továbbá Theodericus de Apolda művét, utána pedig a különböző legendagyűjtemények, domonkos történeti művek Domonkosra vonatkozó részeit. A szentté avatás után a rend különös gondot viselt a rendalapító kultuszának ápolására, ezekről tanúskodnak az újabb csodagyűjtemények és legendák.¹⁵

Külön fejezet szól Szent Domonkos kilenc imamódjáról. Imádságának leírásán keresztül ez a rövid szöveg nyújtja a legmélyebb betekintést Domonkos belső életébe.

Végül a Domonkosról szóló prédikációk és Domonkos kultuszának dokumentumai zárják a kötetet. Itt kap helyet a tiszteletére született officium is. A kötet azonban

15 Magyarul erről a folyamatról lásd DEÁK Viktória Hedvig: *Árpád-bázi Szent Margit és a domonkos hagiográfia. Garinus legendája nyomában*. Kairoosz, Bp., 2005. 95–143.

nemcsak az egyes művek fordítását hozza, hanem mindegyikhez informatív bevezető, jegyzetanyag és bibliográfia is rendelkezésre áll.

AZ ELSŐ ÍRÁSOK DOMONKOSRÓL

A Libellus

A következőkben az első olyan írásokról szeretnék részletesebben szólni, melyek már Domonkos halála után, a kezdődő kultusz kapcsán keletkeztek, és jól mutatják, hogy a rend miként alakította az alapító emlékét. Életéről időrendben az első beszámoló Szászországi Jordántól, más írásmód szerint Iordanistól¹⁶ származik, a *Libellus de principiis Ordinis Praedicatorum*, Könyvecske a Prédikátorok Rendjének kezdeteiről.¹⁷

Jordán, a mű szerzője, Szászországban nőtt fel, és Párizsban tanult teológiát. A rendbe való belépéséről 1220-ban saját maga is beszámolt a *Libellus*ban (n. 75). 1221-ben már provinciálissá, 1222-ben pedig rendfőnökké, *magister ordinis*sá választották, így ő lett Domonkos első utóda. 1237-ben halt meg, amikor a Szentföldről hazatérve hajótörést szenvedett.

A *Libellus* – valójában nem életrajz, és nem is annyira hagiográfia – műfaja valahol egy szentéletrajz és egy rendtörténet között van. Nem szoros értelemben vett szentéletrajz, hiszen nem pusztán Domonkosról szól, hanem más testvérekről is részletesen ír (így például Orleans-i Reginaldról vagy Diego püspök tevékenységéről, befejezése pedig a *Salve regina*-antifóna éneklésének bevezetéséről szóló történet). Simon Tugwell feltételezése szerint a *Libellus* Szent Domonkos szentté avatása, 1234 előtt keletkezett. Törzsanyaga már Domonkos halálára készen volt, ez magyarázza, hogy az 1221 utáni történetekből igen keveset említ.¹⁸ Forrásai részint azok a beszámolók, amelyeket Jordán 1218 és 1220 között gyűjtött össze Párizsban a testvérektől, részint saját személyes emlékei. 1221-ben újra rendezte a szöveget, és 1233-ban is átdolgozta. Jordán célja az volt, hogy saját rendje számára autentikusan mutassa be az alapító alakját. A későbbiekben ez lett a Domonkosról szóló legendák kiindulópontja.

16 Magát Iordanisnak nevezte. Bernard Gui 14. századi domonkos történetíró szerint a Szentföldön született, amikor a szülei ott jártak zarándokúton, innen kapta furcsa nevét.

17 Kiadása: Iordani DE SAXONIA: *Libellus de principiis Ordinis Praedicatorum*. Ed. H. SCHEEBEN. Institutum Historicum Fratrum Praedicatorum, Romae, 1935 (MOPH 16). 25–88. Magyar fordítását lásd a 8. lábjegyzetben. Domonkos kultuszának alakulásáról, a hagiográfiai dokumentumok alapján, lásd Luigi CANETTI: *L'invenzione della memoria. Il culto e l'immagine di Domenico nella storia dei primi frati predicatori*. CISAM, Spoleto, 1996.

18 TUGWELL: *Notes*, 1998. 21–33.

A szentté avatás

Szent Domonkos szentté avatási perét 1233. július 13-án indította el hivatalosan IX. Gergely pápa *Visibílium et invisibílium conditor* kezdetű bullájával,¹⁹ amikor kijelölt három bolognai klerikust Szent Domonkos életének és csodáinak a vizsgálatára. A három pápai komisszárius ennek a feladatnak 1233 augusztusában tett eleget a bolognai konventben. Ekkor a konvent testvérei beszéltek Domonkosról, életmódjáról és erényeiről. A bolognai processzus egy része elveszhetett, kilenc tanúvallomás van csak birtokunkban, és a csodákról szóló vallomások is hiányoznak.²⁰

Minthogy Domonkos életének nagy része Toulouse-ban telt el, a pápai megbízottak elhatározták, hogy ott is keresnek megfelelő személyeket, akik összegyűjtik az adatokat Domonkos dél-franciaországi tevékenységéről és esetleges csodáiról. Az általuk összegyűjtött anyag már sokkal bőségebb mind Domonkos életének és viselkedésének apró részleteit, mind pedig az életében, közbenjárására történt csodákat illetően.²¹ Sematikusságuk és a sok ismétlés ellenére a szentté avatási per tanúvallomásai nagyban gazdagítják Domonkos képét, és kirajzolódnak fontos tulajdonságai is: szeretete, főként a szegénység és a szerzetesi obszervancia iránt, imája, alázata, prédikációja és a lelkek üdvéért való munkálkodása.

A kanonizációs folyamatot megelőzte 1233. május 24-én Szent Domonkos ünnepélyes *translatió*ja, vagyis koporsójának felnyitása, és ereklyéinek átvitele a testvérek újonnan felépített templomába. Erről beszámol Boldog Jordán körlevele.²² A szentté avatást a sír felnyitásakor történt csodák és Giovanni di Vicenza domonkos prédikációjának hatására Bologna városa kérte a pápától.

A szentté avatási eljárás ekkor már pápai jogkörbe tartozott. III. Ince pápa kinyilvánította, hogy a *plenitudo potestatis* következtében, Róma püspökének van fenntartva a szentek kanonizációja.²³ A korábbiakban egyházmegyei szinten a szentség helyi elismerését megelőzte a püspökre vagy a pápai legátusokra bízott kutatás. Ennek kapcsán keletkezett egy olyan dokumentumgyűjtemény, amelyben helyet kapott a leendő szent életrajza és a csodákról szóló beszámoló is. Domonkos szentté avatási pere az elsők közül való, ahol megmaradt a kihallgatási jegyzőkönyv, továbbá az első

19 SD. 685–687. Kiadása *Monumenta historica*. 115–117.

20 Vladimír KOUDELKA: *Les dépositions des témoins au procès de canonisation de saint Dominique*. AFP XLII(1972). 47–67.

21 SD. 698–763. Kiadása *Acta canonizationis S. Dominici*. Ed. Angelus WALZ. = *Monumenta historica*. 91–104, 176–187.

22 Jordán körleveléről lásd Simon TUGWELL: *The So-called 'Encyclical' on the Translation of Saint Dominic Ascribed to Jordan of Saxony. A Study in Early Dominican Hagiography*. Oxford, 1987.

23 Erről a folyamatról lásd André VAUCHEZ: *Sainthood in the Later Middle Ages* c. klasszikusnak számító művét (Cambridge University Press, Cambridge, 1997. 22–32.)

olyan per, ahol egy 25 pontból álló kérdéslistát (úgynevezett *articuli interrogatorii*) használtak a folyamat megkönnyítésére.²⁴

A szentté avatás maga már gyorsan követte az eljárás lefolytatását: Domonkost 1234. július 3-án avatta szentté IX. Gergely pápa, a *Fons sapientiae* kezdetű, Rietiben kiadott pápai bullával.²⁵ E szövegnek, amely Domonkos személyére vonatkoztatva a koldulórendi szentségmodellnek is összefoglalása, további fontos érdekessége az egyháztani vízió, amelybe elhelyezi a koldulórendek születését. Zakariás próféta könyvének látomásából kiindulva, – amely fogatokat lát vörös, fekete, fehér és tarka lovakkal, – a tarka lovak húzta fogatot a koldulórendekkel azonosítja, akik a tizenegyedik órában, vagyis a végidőben mint harcra kész sereg sietnek az egyház segítségére.²⁶ Az eszkatologikus-apokaliptikus vízió és a harci metaforák alapján több kutató a bulla megírójának Fiorei József pápai nótáriust gondolja, aki – mint a Fiorei Joachim által alapított rend tagja – közel állt az ő profetikus gondolkodásmódjához.²⁷

Az első legendák Szent Domonkosról

A szentté avatás utáni első tizenöt évben három legenda is született Domonkosról. Időben az első ezek közül Petrus Ferrandinak, egyébként szinte teljesen ismeretlen hispániai domonkosnak az írása, amelynek fő forrása a *Libellus*, de új részletekkel is szolgál, különösen Domonkos első éveiről. Tőle tudjuk meg Domonkos szüleinek a nevét, akárcsak azt a történetet, amikor Domonkos Palenciában egy fogoly kiváltása fejében saját magát akarta eladni.²⁸ Az még nem világos, hogy a szerző Jordán felkérésére vagy saját kezdeményezésből írta-e a legendát.²⁹ Eredeti a prológus is a rend üdvtörténeti küldetéséről: a prédikátorok (nagy megtérés hirdetői) az utolsó idő hírnökei, akik az apostolokhoz hasonlóan az egész világon hirdetik az evangéliumot. Ezt az új rendet Isten az utolsó időkben küldte, mint a szolgát az evangéliumi példabeosztásban (Lk 14, 17–18), hogy jelentse a menyegzőre meghívottaknak, hogy minden készen áll; a másik újszövetségi hasonlat a tizenegyedik óra munkásaié. Ennek a

24 SD. 694.

25 SD. 769–777. Kiadása: *Humberti de Romanis Legendae*. 565–575.

26 Zak 6,1–3.

27 Marco RAININI: *I Predicatori dei tempi ultimi. La rielaborazione di un tema escatologico nel costituirsi dell'identità profetica dell'Ordine domenicano*. Cristianesimo nella storia XXIII(2002). 307–343; Uő: *La lettera di canonizzazione di Domenico fu scritta da Giuseppe da Fiore? Precisazione e nuove tracce* = «*Sapiens, ut loquatur, multa prius considerat*». *Studi di storia medievale offerti a Lorenzo Paolini*. A cura di Caterina BRUSCHI–Riccardo PARMEGGIANI. Centro Italiano di Studi sull'Alto Medioevo, Spoleto, 2019. 57–76.

28 SD. 793–857. Kiadása *Petri Ferrandi Legenda*.

29 SD. 793.

rendnek alapítója Domonkos, az új, a *Vesperus*, az esti csillag.³⁰ Ez az új *ordo*, amelyet Isten az utolsó órában küldött, s amely küldetését tekintve első, hiszen a prédikálás révén kvázi püspöki hivatalt gyakorol. Szintén tőle származik a Domonkos úgynevezett végrendeletéről szóló rész, amikor is halálos ágyán a szeretetre, alázatra, szegénységre buzdította rendtársait, sőt átkot mondott azokra, akik a szegénységet lerontják a rendjében.

A következő legenda szerzőjét, Orvietói Konstantint – miután az 1245-ös kölni káptalan elrendelte a Domonkos közbenjárására történt újabb csodák összegyűjtését – Johannes Teutonicus rendfőnök bízta meg, hogy Petrus Ferrandi legendáját a káptalani határozat nyomán ismertté vált csodákkal gazdagítsa. Hasonló folyamat játszódott le ekkor a konkurens ferences rendben is, amikor 1244-es káptalanjuk elrendelte, hogy Celanói Tamásnak Szent Ferencről szóló *Vita primáj*át gazdagítsák csodákkal. Ezek alapján írta meg Celanói Tamás a *Vita secundát*.

Konstantin 1246–1247 telén írta meg a legendáját. A negyvenöt újabb csoda mellett a szerző figyelmet fordított arra, hogy világosabb kontúrokkal rajzolja meg Domonkosnak mint alapítónak az alakját, folytatva ezzel a Petrus által elkezdett irányvonalat. Ez azt is jelentette, hogy csökkentette a Domonkos körüli többi szereplőnek – Fulco toulouse-i püspöknek vagy Diego osmai püspöknek – a jelentőségét. Így például a legenda szerint maga Domonkos kérte rendjének jóváhagyását a pápától, Fulco csak elkísérte őt útjára. Arról tehát már nem volt szó, hogy Domonkos és Fulco már korábban létrehozta volna egy működő egyházmegyei prédikálóintézményt Toulouse-ban (a *Libellus* és Petrus Ferrandi még beszélt erről), mint ahogy arról sem, hogy a rend különböző emberek (Fulco, Diego, Domonkos, III. Ince pápa) különböző ötleteinek köszönhette volna a keletkezését. Szintén itt szerepelt először Domonkosnak a római Szent Péter-bazilikában történt látomása, amelynek során Szent Péter és Pál apostolok jelentek meg előtte, és küldték őt prédikálni. Konstantin újdonsága továbbá annak részletezése is, hogy milyen áhítattal viselkedett Domonkos a szentmise bemutatásakor, különösen az úrfelmutatásnál. Magyar vonatkozású érdekessége a legendának, hogy a magyarországi Érdosmlyó domonkos konventjében őrzött Szent Domonkos-ereklye körül történt csodákat is tartalmazza.³¹

Végül a harmadik legenda szerzője Humbertus de Romanis, akit 1254-ben a budai általános káptalanon választottak meg a rend magiszterévé, vagyis rendfőnökévé.

30 Marie-Humbert VICAIRE: «*Vesperus*» (*L'Étoile du soir*) ou l'image de saint Dominique pour ses frères au XIIIe siècle = Uő: *Dominique et ses Prêcheurs*, Éditions universitaires, Fribourg, 1977. 280–304.

31 A csodákról részletesen lásd Eszter KONRÁD: *The Representation of the Saints of the Mendicant Orders in Late Medieval Hungary*. Doctoral Thesis. CEU, Bp., 2017. 69 sqq.

Az előző két legendaszerzőtől eltérően, róla és tevékenységéről többet tudunk.³² Az ő nevéhez fűződik többek között a rendi liturgia egységesítése is. Ennek a folyamatnak a kezdetén, a *Lekcionáriumb*a írt egy új legendát (*Legenda prima*), amelyben egyszerűen Petrus Ferrandi legendáját rövidítette le. Tíz évvel később, amikor az 1254-es káptalan elrendelte a liturgikus könyvek revízióját, írt egy újabb legendát, a *Legenda maiort*, melyet a káptalan hagyott jóvá 1256-ban, a többi liturgikus könyvekkel együtt. Humbertus a két előző legendára épített, de felhasznált más forrásokat is, mint például Jordán *Libellus*át és Petrus *Historia Albigensis*ét is. Eredeti részlet az, amikor leírja a prouille-i apácák életét, ahogyan azt ő maga megismerte (c. 13), vagy amikor Domonkos és Montfort-i Simon barátságáról beszél (c. 50). A továbbiakban ez válik Szent Domonkos bevett életrajzává, ugyanis az 1260-as káptalan úgy határozott, hogy a többi életrajzot tovább ne másolják,³³ hasonlóan a ferencesekhez, akik szintén egy rendfőnök, a Szent Bonaventura által írt Ferenc-életrajzot (*Legenda maior*) fogadták el az egyetlen hivatalosnak.

Természetesen itt nem áll meg a legendák írásának sora, de hosszabb szünet következett, egészen Theodericus de Apolda Domonkos-életrajzáig. Ez a türingiai származású domonkos, Eckhart mester rendtársa, akinek többek között egy nagyszabású Szent Erzsébet-legendát is köszönhetünk,³⁴ 1296 és 1298 között Munio de Zamora generális parancsára írt terjedelmes legendát Domonkosról.³⁵

EGY REND ÉS AZ ALAPÍTÓJA. DOMONKOS A HAGIOGRÁFUS ÉS A TÖRTÉNÉS SZEMÉVEL

Nem könnyű tehát a „valódi Szent Domonkos” felfedezése. A *Saint Dominique, de l'ordre des frères prêcheurs* egy híres történeten keresztül illusztrálja, milyen nehézségekbe ütközik a „történeti” Domonkos kibontása a hagiográfiából, illetve, hogy mi az, ami a történészt, és mi az, ami a hagiográfust érdekli, motiválja. Ezt az esetet szeretném most ismertetni.³⁶

32 Edward Tracy BRETT: *Humbert of Romans. His Life and Views of Thirteenth Century Society*. PIMS, Toronto, 1984.

33 *Acta capitulorum generalium Ordinis Praedicatorum*. I. Ed. Benedictus Maria REICHERT. Roma, 1898. 105.

34 Magyar fordítása megtalálható *Magyarország virága. 13. századi források Árpád-házi Szent Erzsébet életéről*. Ford. CSALOG Judit. Szerk. J. HORVÁTH Tamás–SZABÓ Irén. SZIT, Bp., 2001. 283–386. A kötetben a szerző Dietrich von Apolda néven szerepel.

35 SD. 983–998. Kiadása Theodericus de APOLDIA: *Acta ampliora*. Acta Sanctorum. Augusti. I. Antwerpen, 1733.

36 SD. 32–36.

Jordán *Libellusa* írja le azt a történetet, amikor egy ünnepélyes disputa során, melyet Fanjeux-ban tartottak (*Libellus*, 24–25), Szent Domonkos könyve, amely a katólikusok érveit tartalmazta az eretnekek ellen, sértetlenül került ki egy tűzből:

„Egyszer Fanjeaux-ban nagy hitvitát rendeztek, amelyre a hívők és a hitetlenek közül is sokan voltak hivatalosak. A hívők közül közben többen megírták könyvecskéiket, melyek ész- és tekintélyi érveket tartalmaztak a hit védelmére. Miután az összeset megtekintették, a legtöbben boldog Domonkos könyvét ajánlották, és mindannyian helyeselték, hogy azt mutassák be az eretnekek által, a saját védelmükre írt könyvvel együtt a három bírónak, akiket közös megegyezéssel a vélemények eldöntésére választottak; s akinek a könyvét helyesebbnek találják, annak hitét ismerik el igaznak. Mivel hosszú vita után sem tudtak döntené a bírák, végül az jutott eszükbe, hogy mindkét könyvet tűzbe dobják, és ha valamelyik véletlenül nem ég el, az kétségtelenül az igaz hitet tartalmazza. Nagy tüzet gyújtanak, és mindkettőt bedobják. Az eretnekek könyve tüstént elégett, de a másik, amelyet Isten embere, Domonkos írt, nemcsak sértetlen maradt, hanem mindenki szeme láttára magasra ugrott a tűzből; újra visszaesve, majd többször kiemelkedve nyíltan megmutatta a hit igazságát és írójának szentségét”.³⁷

Jordánnak mint Domonkos utódjának az volt a fő célja, hogy rendtársait a rend kezdeteiről tájékoztassa, ehhez pedig a többi testvér elbeszélését használta fel, miközben arra helyezte a hangsúlyt, ami Domonkos szentségét illusztrálta. A történetnek óriási hagiográfiai sikere lett, megjelent Domonkos officiumában, és hálás reprezentációs témává is vált, ugyanis sok ábrázolása maradt fenn, többek között Szent Domonkos bolognai síremlékén.

Domonkos életének kevésbé dokumentált időszaka az 1206 és 1217 közötti évek, amikor osmai kanonokként tartózkodott Dél-Franciaországban, először Diegóval, püspökével együtt, aztán nélküle. Erre az időszakra vonatkozóan azonban abban a szerencsés és ritka helyzetben vagyunk, hogy rendelkezésünkre áll egy kortárs forrás is, a már említett Pierre (Petrus) des Vaux-de-Cernay beszámolója történeti művéből, a *Historia Albigensis*ből.³⁸ Petrus ciszterci szerzetes, Guy (Guido), Vaux-de-Cernay-i

37 Az SD itt a Simon Tugwell által megállapított provizorikus latin szöveget használta fel, amelynek mások a fejezetszámai, ott 14. A magyar szöveget lásd JORDÁN: *Könyvecske*. 21.

38 Kiadása: Pascal GUÉBIN–Ernest LYON: *Petri Vallium Sarnaii monachi Historia Albigensis*. I–III. Librairie ancienne Honoré Champion, Paris, 1926–1930 (a továbbiakban GUÉBIN–LYON: *Petri Vallium Sarnaii*).

apát unokaöccse, aki elkísérte nagybátyját a negyedik keresztes hadjáratra 1202-ben. 1212-ben csatlakozott nagybátyjához, aki 1207-től a ciszterci apátokból álló, dél-franciaországi prédikációs misszió vezetője volt, 1212-től pedig Carcassone püspöke.³⁹ Történeti művét 1213 januárjában kezdte el írni, amikor egy időre visszatért saját apátságába. A cím kiválasztása – *Historia* és nem *Chronica* – jelzi, hogy kortárs eseményekről kívánt írni. Egyébként Simon de Montfort-nak, a keresztes hadjárat vezetőjének volt jó barátja, ma azt mondanánk, propagandistája. Ha összehasonlítjuk a két elbeszélést, kiderül, mi a különbség az aktuális történésekre figyelő krónikás, és a rend kezdetei után kutató Jordán megközelítése között, aki a szent rendalapító alakját kívánja felépíteni. Petrus az egyetlen kortárs krónikás egyébként, aki Domonkost név szerint is megemlíti.

Petrus egy Montréalban, Carcassone mellett lezajlott nyilvános vitáról ír, amely 1207 március–áprilisában játszódhatott le. A kéthetes vita után mindkét fél leírta kifejtett érveit, és átadta négy bírónak, akiket mind az eretnekek közül választottak ki. A bírák látták, hogy a katolikusok érvei meggyőzőek, ezért nem hirdettek ítéletet, és nem adták vissza a katolikusoknak a saját írásukat sem, hanem odajuttatták az eretnekeknek. (*Historia Albigenensis*, 26)

26. Mivel pedig hosszadalmas lenne sorban elbeszélni, hogy jártak városról városra az apostoli férfiak, tudniillik a mi prédikátoraink az evangéliumot hirdetve és vitázva mindenütt, ezért ezeket kihagyva, a legfontosabbra térünk át. Egy napon az eretnekek összes vezetői összegyűltek egy Montréal nevű városban, amely a Carcassone-i egyházmegyében van, hogy vitázzanak azokkal a férfiakkal, akikről már gyakran megemlékeztünk. Erre a vitára tért vissza castelnaui Péter testvér Chateuneuf-ből, aki, amint kicsivel korábban mondtuk, elvált a társaitól Béziers-nél. A vitázók az eretnekek hívei közül választott bírákat kaptak. Ez a vita tizenöt napon keresztül húzódott, és mindkét oldal írásba foglalta az álláspontját és átadták a bírónak, hogy hozzanak végleges ítéletet. Amikor azonban látták a bírák, hogy az eretnekeket nyilvánvalóan legyőzték, nem akartak ítéletet mondani, sőt még azokat az írásokat sem akarták visszaadni, amelyeket a mieinktől kaptak, nehogy nyilvánosságra kerüljenek, hanem átadták az eretnekeknek.⁴⁰

39 SD. 26, 113–114.

40 GUÉBIN–LYON: *Petri Vallium Sarnaii*. I. 28–30.

Eddig a történet. Petrus a későbbiekben, ettől teljesen függetlenül, beszámolt egy olyan csodás eseményről, amelyről elárulta, hogy magától Domonkostól hallotta (n. 54):

Abban az időben történt egy csoda, amit méltónak tartottunk arra, hogy ide beszúrjuk. Egyes prédikátoraink, szerzetesek, egy nap eretnekekkel vitáztak. A mieink közül az egyik, akit Domonkosnak hívtak, szentéletű férfi, az osmai püspök társa, azokat a tekintélyerőket, amelyeket előadott, írásba foglalta, és odaadta a papírt az egyik eretneknek, hogy az ellenvetésekről gondolkodhasson. Azon az éjszakán az eretnekek összegyűltek egy házban, és a tűznél ültek, az pedig, akinek az Isten embere odaadta a papírt, elővette. Akkor azt mondták neki a társai, hogy dobja a tűz közepébe, és ha elég a papír, igaz az eretnekek (megoly hitszegő) hite, ha pedig sértetlen marad, megvallják, hogy helyes az a hit, amelyet a mieink hirdettek. Mit mondjunk még? Ebben megegyeznek mindannyian, és bedobják a papírt a tűzbe, de miután egy darabig a tűz közepén maradt, teljesen sértetlenül kiugrott a tűzből. Akik ott voltak, elcsodálkoztak, és egyikük, a többieknél is hajthatatlanabb, azt mondta nekik: „Dobjuk a papírlapot a tűzbe, és akkor jobban látjuk majd az igazságot!” Újra bedobják és újra kiugrik a tűzből a papír sértetlenül. Ezt látva, a kemény és hitre késedelmes szívű azt mondta: „Harmadszor is dobjuk be, és akkor kétség nélkül megtudjuk, mi a helyzet!” Harmadszor is bedobják, és akkor sem ég el, hanem sértetlenül és épen ugrik ki a tűzből. Az eretnekek pedig ennyi jel után sem akartak a hitre megtérni, hanem keménységükben megmaradva, a legszigorúbban megtiltották egymásnak, hogy ez a mieink tudomására jusson az ő elbeszélésükből. De egy lovag, aki velük volt, és valamennyire egyet értett a hitünkkel, nem akarta elrejteni, amit látott, hanem sokaknak elmesélte. Ez Montréalban történt, amint azt annak a jámbor férfinak szájából hallottam, aki a fentebb említett papírt odaadta az eretneknek.⁴¹

A két beszámoló közötti különbség alapján arra lehet következtetni, hogy Jordán nem Petrustól függött, saját forrásai pedig bizonyára rendtársai beszámolóí lehettek, hiszen maga Jordán sosem járt Dél-Franciaországban. Nem ismerjük ennek a szóbe-

41 Uo. 47–49.

li hagyománynak a tartalmát, de egy biztos: Jordán szándéka az volt, hogy felmutassa Domonkos szentségét.

Így aztán Jordán voltaképpen eggyé gyúrta a két különböző eseményt, a disputát és a papír tűzbe dobását, így egy új történetet hozva létre: nem nyilvános vitáról beszélt, hanem istenítéletről, ordaliáról, amely máshol, Fanjeaux-ban történt, és amelynek fő mondanivalója az volt, hogy bizonyította, hogy Domonkos valóban szent volt, aki az igaz hitet védte. A nyilvános disputa így teljesen átalakult: Domonkos szentsége újabb bizonyítékot kapott, nyoma veszett viszont annak a, Domonkos karakteréről fontos információnak, hogy nyílt vitát mert vállalni az eretnekekkel, és arra is hajlandó volt, hogy átadja az eretnekeknek a „harci fegyvereit” azért, hogy így térítse meg őket, habár így sem ért el sikert.

A későbbiekben az első legendaszerzők Jordánt idézték, az ő elbeszélését ismételték meg. Humbertus de Romanis volt az első, aki kifejezetten Petrus művére hivatkozott, és át is vette tőle a tűzbe dobott papiros történetét. Montréalba helyezte ő is a helyszínt, de nem említette meg, hogy ezt magától Domonkostól hallotta a történetíró – pedig milyen izgalmas információ ez, hiszen Domonkos rendkívül keveset beszélt magáról. Hozzáteszi viszont, hogy hasonló dolog történt egy nyilvános disputa során – talán célzás ez Jordán elbeszélésére. A 13. század második felében a hagiográfiai hagyomány Humbertus eljárását követte, így például Jacobus de Voragine a *Legenda aurea*-ban vagy Theodericus de Apolda mindkét történetet említette, tudniillik a Fanjeaux-ban lejátszódott csodát és a montréalai vita kapcsán Domonkos papirosának a tűzbe dobását.

E példa jól jelzi, hogy a hagiográfia hogyan formálta Domonkos emlékét. Ezzel párhuzamosan a rendi emlékezetet a rend későbbi feladatai is alakították, így például a pápaság által rá bízott küldetések, mint például az inkvizíció is (1233-tól).⁴² Ez szülte azt a gondolatot is, hogy Domonkos lett volna az első inkvizítor, holott ez persze teljes anakronizmus. A rend egyre jobban kibontakozó intellektuális tevékenysége folytán, a 14. századtól különböző írásokat kezdenek Domonkosnak tulajdonítani: öt teszik a rend első szerzőjének, aki művet írt az eretnekek ellen és kommentárt Szent Pálhoz. Utóbbi feltételezés alapja például az, hogy Hispániai János testvér vallomása szerint Domonkos mindig magával hordta Szent Pál leveleit.⁴³

Domonkos tehát megismerhetetlen? Valóban, Domonkos bizonyos fokig eltűnik rendje mögött. Bár belső világa – imamódjai kivételével – nem tárul fel előttünk, mégis sok mindent megtudunk róla: diszkrét ember volt, aki mégis sokakra volt hatással. E hatás egyik gyümölcse a róla szóló forrásokat bemutató kötet, amely a továbbiakban kiindulási ponttá válhat nemcsak Szent Domonkos élete, hanem a Prédi-

⁴² Ezekről lásd SD. 15–16.

⁴³ SD. 725. (Bolognai per, nr. 29.)

kátorok rendje korai történetének a kutatásához is. Hiszen Domonkos, a *Praedicator gratiae* – ahogyan őt a tiszteletére írt antifóna hívja – elválaszthatatlan a rendjétől.

PRAEDICATOR GRATIAE.
SOURCES ON THE LIFE OF SAINT DOMINIC

Keywords: *Saint Dominic; the life of Saint Dominic; Dominican narrative sources*

In 2021 we celebrated the 800th anniversary of the death of Saint Dominic. This jubilee provides the appropriate opportunity to talk in Hungarian about a gap-filling volume (*Saint Dominique, de l'ordre des frères prêcheurs. Témoignages écrits fin XIIe– XIVe siècle*) that can be the starting point for further research on the life of Saint Dominic and on the beginnings of the order he founded. The study presents the mentioned volume and its background, briefly referring to the first narrative sources about Saint Dominic, and by an example it illustrates the difficulties in approaching the “authentic St. Dominic”.

PRAEDICATOR GRATIAE.
SURSE PRIVIND VIAȚA SFÂNTULUI DOMINIC

Cuvinte-cheie: *Sfântul Dominic; viața Sfântului Dominic; surse narative dominicane*

2021 a fost anul aniversării a 800 de ani de la moartea Sfântului Dominic. Acest jubileu ne oferă o oportunitate potrivită de a prezenta și în limba maghiară un volum (*Saint Dominique, de l'ordre des frères prêcheurs. Témoignages écrits fin XIIe– XIVe siècle*) de o importanță deosebită, care poate fi punctul de plecare pentru cercetările ulterioare privind viața Sfântului Dominic și începuturile ordinului pe care l-a întemeiat. Studiul prezintă acest volum și contextul său, făcând o scurtă referire la primele surse narative despre Sfântul Dominic, și ilustrează printr-un exemplu dificultățile cu care se confruntă cel care încearcă să vadă „autenticul Sfântul Dominic”.